

O'ZBEKISTON QUROLLI KUCHLARI TIZIMIDAGI HARBIY IJTIMOYIY ISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7894669>

Hoshimova Gulsina Ismoyilovna

Farg'ona davlat universiteti

Ijtimiyish kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada O'zbekiston Qurolli Kuchlari tizimidagi harbiy ijtimoiy ish, harbiy madaniyat, ularning mazmun - mohiyati, harbiy xizmatchilarni tarbiyalashdagi ahamiyati hamda harbiy madaniyatning mamlakat va millat mustaqilligida o'rniga e'tibor qaratilgan. "Vatan himoyasi" tushunchasining milliy va ma'naviy qadriyatlar bilan aloqadorligi, yoshlarning mudofaaviy ong va madaniyatini yanada yuksaltirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari qatoriga kirganligi, milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushuncha va tamoyillariga asoslangan holda mudofaaviy madaniyatga yangicha qarash va yondoshuvlar shakllanayotganligi maqolada alohida ko'rsatib o'tiladi. Respublikamizda harbiy xizmatchilarning hushyorligini oshirish, mustahkam iroda, hayotiy va professional ko'nikmalarni ularning ongiga singdirish, ichki hamda tashqi tahdidlarga qarshi immunitetni mustahkamlash, buning uchun esa, qo'shinlarda sog'lom ma'naviy-axloqiy muhitni qaror toptirish, tarbiyaviy va ta'limiy ishlar samaradorligini, ta'sirchanligini oshirish har qachongidan ham muhim ekanligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar.

harbiy qadriyatlar, harbiy ijtimoiy ish, harbiy madaniyat, harbiy marosim, harbiy do'stlik, ijtimoiy masala.

ВОЕННО-СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация.

В данной статье речь пойдет о военно-социальной работе в Вооруженных Силах Узбекистана, военной культуре, их значении, значении в подготовке военных кадров, роли военной культуры в независимости страны и народа. В статье показано, что понятие «защита Отечества» связано с национальными и духовными ценностями, что дальнейшее повышение оборонного сознания и культуры молодежи является одним из приоритетов государственной политики, что новый взгляд и подход к

оборонная культура формируется на основе основных понятий и принципов идеи национальной независимости. В нашей республике как никогда важно повышать бдительность военнослужащих, воспитывать в их сознании твердую волю, жизненные и профессиональные качества, укреплять иммунитет против внутренних и внешних угроз, а для этого устанавливать здоровый нравственный и этической среды в войсках, повысить эффективность и результативность воспитательной и воспитательной работы.

Ключевые слова.

воинские ценности, военно-социальная работа, военная культура, военный обряд, воинская дружба, социальная проблематика

MILITARY SOCIAL WORK IN THE ARMED FORCES OF UZBEKISTAN

Annotation.

This article will focus on military and social work in the Armed Forces of Uzbekistan, military culture, their significance, importance in the training of military personnel, the role of military culture in the independence of the country and the people. The article shows that the concept of "protection of the Fatherland" is associated with national and spiritual values, that further improvement of the defense consciousness and culture of youth is one of the priorities of state policy, that a new view and approach to defense culture is formed on the basis of the basic concepts and principles of the idea of national independence. In our republic, it is more important than ever to increase the vigilance of military personnel, to educate in their minds a firm will, vital and professional qualities, to strengthen immunity against internal and external threats, and for this to establish a healthy moral and ethical environment in the troops, to increase the efficiency and effectiveness of educational and educational work.

Keywords.

military values, military social work, military culture, military ritual, military friendship, social issues

Jahonda global miqyosda shiddatli o'zgarishlar yuz berayotgan, xalqaro maydonda kuchlarning yangi nisbati shakllanayotgan bir sharoitda yangi tahlikalar paydo bo'lmoqda, bu holat dunyo mamlakatlarini yuzaga kelayotgan muammolarga munosib yechim topish, siyosiy va iqtisodiy strategiyalarni yangilashga majburqilmoqda. Insoniyat duch kelayotgan ko'plab muammolarni, mamlakatda tinchlik, xavfsizlikni ta'minlash, ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish, iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirini kamaytirish, pandemiya va boshqa

tabiiy ofatlar bilan kurashish kabi muammolarni hal etish jarayonlariga armiyani faol jalb qilishni talab etmoqda. Shundan kelib chiqib, har bir mamlakat o'zining harbiy ijtimoiy sohasini, ham ma'naviy, ham iqtisodiy jihatdan rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib, mamlakat xarajatlarining asosiy qismini shu sohaga yo'naltirmoqda.

Dunyoda mamlakat mudofaasining asosiy ko'rsatkichi haqiqiy vatanparvar, ma'nan yetuk, tajribasi va bilimini Vatanga baxshida etuvchi avlodni shakllantirish, davlat boshqaruvining yuksak samaradorligi, harbiy sanoatning to'g'ri strategiyasi, zamonaviy qurol va texnikalar ishlab chiqarish bilan izohlanadi. Hozirgi sharoitdan kelib chiqib, barcha mamlakatlar harbiy sohani rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlarini ishlab chiqishga katta e'tibor qaratmoqda.

O'zbekistonda so'nggi yillarda harbiy sohaga munosabat tubdan o'zgardi. Harbiy sohani isloh qilish, harbiy qo'shinlarni har tomonlama rivojlantirishning tezkor mexanizmlarini ishlab chiqish, shaxsiy tarkibning ma'naviy-ruhiy holatini yaxshilash, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish strategik vazifalardan biriga aylandi.

Bugungi kunda O'zbekiston jamiyatida dolzarb va muhim ahamiyatga ega muammolardan biri samarali ijtimoiy himoya va aholining turli qatlamlarini, shuningdek, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy ishni rivojlantirish masalasidir. Buni muvaffaqiyatli hal etish uchun faoliyatning turli sohalaridagi mutaxassislar, jumladan, ijtimoiy masalalarning turli nazariyalari hamda hal qilish usullarini egallagan professional ijtimoiy ishchilar kuchlarini birlashtirish zarur.

Harbiy madaniyat, shuningdek, harbiy ijtimoiy ish qo'shinlarning jangovar faoliyatini ma'naviy va psixologik qo'llab-quvvatlashning eng muhim tarkibiy qismi bo'lib, Qurolli Kuchlarning ijtimoiy-huquqiy rejimini ta'minlashga qaratilgan tashkiliy, huquqiy va tarbiyaviy chora-tadbirlar tizimidir. Harbiy ijtimoiy ish harbiy xizmatchilarning qonuniy huquqlarini himoya qilishga, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga, munosib ijtimoiy-huquqiy maqom va ijtimoiy-psixologik farovonlikni ta'minlashga qaratilgan. Bu vazifalarning hal etilishi harbiy xizmatchilarning fidokorona harbiy mehnatga psixologik tayyorgarligini ta'minlashning muhim shartidir.

Qurolli Kuchlarda tashkil etilgan harbiy ijtimoiy ish quyidagi masalalarni qamrab oladi:

— harbiy xizmatchilarning o'z funksional majburiyatlarini to'liq bajarishi, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida nazarda tutilgan barcha huquqiy va

ijtimoiy kafolatlarga rioya qilish va amalga oshirish uchun ijtimoiy-huquqiy shart-sharoitlarni yaratish;

– harbiy xizmatchilar va ularning oila aʼzolari duch keladigan ijtimoiy-huquqiy muammolarni hal qilish uchun hokimiyat va adliya organlari bilan oʻzaro hamkorlikni tashkil etish va amalga oshirish;

– barcha toifadagi harbiy xizmatchilar, fuqarolik xodimlari va ularning oila aʼzolari uchun huquqiy taʼlimni tashkil etish, tezkor ijtimoiy-huquqiy yordam koʻrsatishni amalga oshirish;

– shaxsiy tarkibga tinchlik va urush davridagi qonunlar, askarlarning huquq va majburiyatlarini tushuntirish, harbiy ijtimoiy normalar va ularning majburiyatlarini bajarish uchun shaxsiy javobgarlik tuygʻusini shakllantirish, ijtimoiy adolat tamoyilini amalga oshirishda zarur yordam va huquqiy himoyani taʼminlashdan iborat.

Qoʻmondonlik, tashkilotchilik, huquq-tartibot va harbiy intizom birligini mustahkamlash, ayniqsa, jangovar vazifalarni hal qilish jarayonida ijtimoiy ishchi, harbiy xizmatchilar va ularning oilalarini ijtimoiylashtirish, shuningdek, oʻzgaruvchan xizmat sharoitlariga moslashish bilan shugʻullanadi. Ijtimoiy ishchi harbiy xizmatchilar va ularning oilalari ehtiyojlariga muvofiq ijtimoiy muhitni oʻzgartirishga hissa qoʻshadi, shuningdek, harbiy xizmatchi va uning faoliyati ijtimoiy muhiti oʻrtasidagi munosabatlarni, madaniyatini tartibga soladi.

Harbiy ijtimoiy ish, harbiy madaniyati ijtimoiy-iqtisodiy asoslari toʻgʻrisida tushunchaga ega boʻlish, amaliy ijtimoiy ishning ilmiy maktablari va nazariy modellari toʻgʻrisida bilish imkonini beribgina qolmay, harbiy xizmatchilar va ularning oilalarini ijtimoiy himoyalash tizimi, xodimlarining bu faoliyat sohasidagi tasavvurlarini kengaytirish, ijtimoiy ishning harbiy amaliyotini kelgusida rivojlanish istiqbollari aniqlash imkonini ham beradi. Bugungi kunda hayotning oʻzi ijtimoiy texnologiyalarni, ijtimoiy ishni tashkil etish va amalga oshirishda tushunarli va aniq usullarni ishlab chiqishni talab qilmoqda. Jahon tajribasi shundan dalolat beradiki, koʻpgina mamlakatlarda ijtimoiy xodimlar faoliyati, harbiy xizmatchilarni maʼnaviy salohiyatini hisobga olmasdan ijtimoiy taraqqiyot dasturlari, davlatning harbiy ijtimoiy siyosati amalga oshmaydi.

Maʼnaviyat esa jamiyat taraqqiyoti, millat kamoloti va shaxs barkamolligini belgilab beruvchi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Chunki maʼnaviyat rivojlangandagina jamiyatda iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy barqarorlik vujudga keladi, mamlakat va millat taraqqiy etadi. Bu oʻz navbatida shaxsning barkamol rivojlanishi uchun zarur boʻlgan zamin boʻlib xizmat qiladi. Bugungi kunda

davlatimiz oldida “harbiy xizmatchilarning ongu tafakkuriga Vatan himoyasi sharafligi va muqaddas burch ekanini, milliy armiyamiz bilan fahrlanish, davlat xavfsizligini himoya qilish uchun mas’uliyat tuyg’usini chuqur singdirish, dunyoda va yon-atrofimizda sodir bo’layotgan globalashuv jarayonlariga nisbatan ularda ongli munosabat, faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirish, fidoyilik tuyg’ularini oshirish”[1,7] muhim vazifa bo’lib turibdi. Chunki bugun jahon maydonida ma’naviy salohiyat, aql-zakovat musobaqasi, insonlar qalbi va ongiga hukmron bo’lish uchun keskin kurashlar avj pallaga kirgan. Tabiiyki, hech qaysi davlat, hech qaysi jamiyat bu jarayondan chetda emas.

Hozirgi paytda xalqaro hayot, kishilik taraqqiyoti shunday bosqichga chiqdiki, endi unda harbiy qudrat emas, balki intellektual salohiyat, aql-idrok, fikr hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa, aqliy qudratning jismoniy kuchdan ustunlikka erishganidan, endi muammo va ziddiyatlarga qarshi qurol-yarog’ bilan emas, balki fikrga qarshi fikr, g’oyaga qarshi g’oya bilan kurashishga, eng asosiysi, milliy ma’naviyatni asrab qolishga e’tiborni kuchaytirish lozimligidan dalolatdir. Mana shunday tahlikali davrda harbiy xizmatchilarning hushyorligini oshirish, ularda mustahkam iroda, hayotiy va professional ko’nikmalarni, ichki va tashqi tahdidlarga qarshi immunitetni mustahkamlash, buning uchun esa, qo’shinlarda sog’lom ma’naviy-axloqiy muhitni qaror toptirish, tarbiyaviy va ta’limiy ishlar samaradorligini va ta’sirchanligini oshirish har qachongidan ham muhimdir. O’zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish Konsepsiyasining asosiy maqsadlaridan biri sifatida “harbiy xizmatchilarga ezgulik va rahmdillik an’analarini singdirish, insonparvarlik va mehr-oqibat munosabatlarini shakllantirish hamda ularni milliy madaniyatimiz va qadriyatlarimizga hurmat va ehtirom, fidoyilik va sadoqat, halollik va poklik, sog’lom turmush tarzi asosida tarbiyalash; harbiy xizmatchilarning estetik tarbiyasini kuchaytirish, ularning madaniyat va san’atning turli sohalariga bo’lgan qiziqishlarini oshirish”ni[1,9] ko’rsatib o’tilishi ham fikrimizning yaqqol dalilidir.

Yuqoridagi fikrlar, bugungi kunda harbiy xizmatchilarga ijtimoiy xizmat ko’rsatishni yuksak darajaga olib chiqish, shuningdek, Qurolli Kuchlarimizdagi ijtimoiy ishni, madaniyatini, harbiy an’analarini o’rganish va tahlil qilishning vaqti kelganligidan dalolatdir.

Harbiy an’analar – bu mustahkam ijtimoiy munosabatlar ko’rinishida, o’ziga xos shakllar bilan askarlarning axloqiy qoidalari va me’yorlari, ularni ma’naviy qadriyatlari, axloqiy tarbiyalari va urf-odatlarini, o’quv, urush masalalarini avloddan

avlodga yetkazib berilishidir[2,107]. Harbiy an'analarda ham har bir avlod o'zidan oldin bo'lgan harbiy mehnat va jamoat faoliyati jarayonida an'analarga xos muayyan harbiy axloqiy xislatlarni o'zlashtiradi. O'z navbatida harbiy an'analarning ahamiyati harbiy madaniyat vazifalari orqali aniqlanadi, chunki askarlar harbiy jamoa faoliyatida tarbiyalanadilar. Dalatimizning harbiy madaniyati tarkibida shunday jangovar va mehnat an'analari ham borki, ular jamoatchilik va madaniy munosabatlarni rivojlantirishga, yosh avlodni bu shonli an'analarga sadoqat ruhida tarbiyalashga imkon yaratadi. Shuni alohida aytish mumkinki, harbiy an'analari o'zgaruvchan bo'lib, ular hech qachon abadiy bo'lmaydi. Ular ma'lum bir tarixiy sharoitlarda vujudga kelib, rivojlanib boradi. Bu sharoitlarni o'zgarishi yoki yo'qolishi o'z navbatida an'analarni ham o'zgarishiga yoki yo'qolib ketishiga olib keladi. Bunday vaziyatda ular o'rniga boshqa, ba'zan mazmun jihatdan umuman qarama qarshi bo'lgan an'analari kelishi mumkin. Harbiy an'analarning shakllanishi turli davlatlarda har xil kechishi mumkin. Bu har bir davlatning boshqalardan farqli o'laroq, faqat o'ziga xos bo'lgan tarixiy rivojlanish yo'liga, o'z urf-odatlari va turmush tarziga ega ekanligi bilan belgilanadi. Biroq harbiy an'analarning xususiyati va ularning yo'nalishi har doim ijtimoiy-siyosiy tuzumga bog'liq bo'ladi. Tarixga nazar soladigan bo'lsak, mamlakatimizning butun tarixi o'zbek xalqini o'z ozodligi va mustaqilligi uchun kurashlardan iborat bo'lib, xalqimizning yetuk, ma'rifatparvar ziyolilari, asl vatanparvar o'g'lonlari hamisha mustaqillik uchun, xalqimizning asriy orzularini ro'yobga chiqarish uchun kurashib kelganligi natijasida, og'ir mehnat ichida, urush maydonlarida yuz yillar davomida Qurolli Kuchlar tarkibida harbiy an'analari paydo bo'lganligining guvohi bo'lamiz[2,34]. Yozuvchi A.Platonov yozganidek, "O'z zobitini sevmagan askar - yetim, yetim esa - yomon askar. Zobit o'zining haqiqiy insoniy va harbiy sifatlari bilan askarlarni muhabbatiga loyiq bo'lishi kerak"[3,87]. Harbiy urf-odat va an'analardan tarbiya jarayonida keng foydalanish mumkin. Chunki, urf-odat va an'analari orqali yetkaziladigan axborot doimo hayajonga soladigan va taassurot hosil qiladigan shaklga ega bo'ladi, bu esa undan barcha bahramand bo'lishini ta'minlaydi, Vatanga bo'lgan muhabbatni va xizmatga bo'lgan ixlosni oshirish imkonini beradi.

Demak, harbiy urf-odat va marosimlar zamirida insonni shakllantirish jarayoni, milliy mentalitetga ega, hayotini o'ziga xos tarzda tashkil etuvchi muayyan toifadagi shaxsni kamol toptirish maqsadi yotadi. O'zbekiston ijtimoiy madaniyatida harbiy madaniyatning asosi bo'lgan an'analari harbiy nuqtai nazardan juda muhim o'rin egallaydi. Harbiy madaniyatning mamlakat va millat

mustaqilligida ham o'zni beqiyos bo'lib, harbiy madaniyat jamiyat va mamlakatdagi har bir fuqaroning milliy hayot tarzi, davlatning qurolli himoyasini tashkillashtirishdagi o'zini kuchaytiradi. Harbiy madaniyat barcha davlat organlarining, jamoat tashkilotlarining, ommaviy ma'lumot markazlarining ishiga katta yordam beradi. Harbiylarning va xalqni vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydi. O'zbekiston Yoshlar Ittifoqining asosiy vazifalari: barkamol, mustaqil fikrlaydigan, o'zining hayotiy pozitsiyasi va qat'iy e'tiqodiga ega, mamlakatni isloh qilish, yangilash jarayonlarida hal qiluvchi kuch va tayanch bo'lishga qodir yoshlarni shakllantirish, ularning siyosiy madaniyati, huquqiy savodxonligi yuksaltirish, shuningdek, yoshlarni, xususan, uyushmagan yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan va harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda tarixiy xotira, milliy g'urur va o'zlikni anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg'ularini shakllantirish[5,6] ekanligini ko'rsatib o'tadigan bo'lsak, bugungi kunda jamiyatning harbiy madaniyatini o'rganish, yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashga, milliy g'urur va o'zlikni anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg'ularini yanada rivojlantirishga katta yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish Konsepsiyasi. – Toshkent: 2018 yil 4 avgust.
2. Harbiy ensiklopediya. 8 jild. – M.: Harbiy nashriyot, 2004. – B. 34.
3. Гребеньков В. Н. Тенденции эволюции военной культуры современного российского общества. – М.: Прогресс, 2006. – С. 87.
4. Inoyatov I.Yu. Harbiy xizmatning ma'naviy va huquqiy asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2012. – B. 56.
5. O'zbekiston Respublikasi Yoshlar Ittifoqining asosiy vazifalari. – Toshkent: "Vatanparvar" gazetasi, 2017 yil 14 yanvar.
6. Ҳошимова, Г. И. (2020). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИ ҲАРБИЙ МАДАНИЯТИНИНГ ТАРИХИЙ АСОСЛАРИ. ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ, 3(5).
7. Исмоиловна, Х. Г. (2016). Фукарларнинг ҳуқуқий маданиятни оширишда ҳуқуқий нашрларнинг ўрни ва роли. Евразийский научный журнал, (5), 145-149.

8. Исмойиловна, Ҳ. Г. (2020). ҲАРБИЙ АНЪАНАЛАР, УРФ-ОДАТЛАР ВА МАРОСИМЛАР-ЖАМИЯТ ҲАРБИЙ МАДАНИЯТИНИНГ НЕГИЗИ. ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ, 2(3).
9. Хонкелдиева, К., & Фарохиiddинова, З. (2020). Гендерное равенство как ценность права. Наука сегодня: факты, тенденции, прогнозы: материя.
10. Asqarova, A., Хонкелдиева, К., Abdumutalibova, X., & Murotova, D. (2021). Issues of increasing the competitiveness of light industry enterprises. In Наука сегодня: проблемы и пути решения (pp. 48-49).
11. Tursunaliyeva, E., Rohila, A., Nilufar, E., & Madina, T. (2023). MECHANISMS OF REHABILITATION AND TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(2), 343-346.
12. Tursunaliyeva, E., & Kubayeva, I. (2023). RISK FACTORS IN RELATIVE ATTITUDE TO CHILDREN. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(2), 347-350.
13. Zarnigor, A. Z., & Nigora, T. (2023). Yosh oilalar bilan ijtimoiy ish. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 16, 68-70.
14. Turaboyeva, F. (2023). ОТА-ОНА ҚАРАМОҒ'ИДАН МАҲРУМ БО'ЛГАН БОЛАЛАР ВА УЛАРНИ МАЊФААТЛАРИНИ НИМОҒА ҚИЛИШ. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(3), 552-555.
15. Tolibov, B. (2021, December). EVOLUTIONARY APPROACHES OF THE SOCIAL SERVICES SYSTEM TO THE NECESSARY STAGES OF THE POPULATION. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 56-59).
16. Толибов, Б. Х. (2021). АҲОЛИНИНГ ЭҲТИЁЖМАНД ҚАТЛАМЛАРИГА ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ТИЗИМИНИНГ ЭВОЛЮЦИОН ЁНДАШУВЛАРИ. ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, 4(4).
17. Abdurakhmonova, M., & Sharipova, K. (2022). SOCIAL WORK CARRIED OUT IN SECONDARY SCHOOLS WITH STUDENTS LEFT ORPHANS AND WITHOUT PARENTAL CARE. Oriental Journal of Social Sciences, 2(02), 52-63.
18. Абдурахмонова, М., & Шарипова, К. (2020). Социальная работа с выпускниками детских домов. In НАУКА СЕГОДНЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ (pp. 41-42).